Varga Károly

OLTÁS ÉS KÖTŐDÉS

PÁRATLAN OLDAL - LIII. évfolyam 45. szám, 2009. november 6.

A *Szólásszabadság*ban mutatott Medián-vizsgálat adatai szerint a lakosság - főleg az idős korosztály - attól függően állítja, hogy beoltatja vagy nem oltatja be magát az új influenzavírus ellen, hogy a kérdőív egy másik pontján kormánypárti vagy ellenzéki szavazótáborhoz tartozónak vallja-e magát. A képlet furcsa, de ismerős. A jelen sorok írójának szociológus pályafutása legnagyobb tévedése, majd - korrekció után - egyik legemlékezetesebb kutatási eredménye kötődik a jelenséghez.

A 90-es években a Magyar Gallup Intézet kutatási igazgatójaként, majd a Pázmány Péter Katolikus Egyetem szociológiai tanszékvezetőjeként a rotterdami Erasmus Egyetemmel közösen végzett adózási attitűd vizsgálatban tettük fel a híres Strümpel-féle kérdést: „Mit érez, amikor adót fizet?" Először azt a meghökkentő, ám félrevezető eredményt kaptuk, hogy nemcsak a holland és magyar minták között jelentkezett magasan szignifikáns különbség (míg a hollandok 60 százaléka érezte úgy, hogy „Hozzájárulok valamihez", és csak 14 százaléka úgy, hogy „Valamit elvesznek tőlem", addig a magyaroknál ez pont fordítva volt), hanem a magyar mintán belül a politikai pártok szavazóbázisai között is. Míg a jobbközép pártok szavazói közelebb álltak a holland mintázathoz (kb. 20 százalékuk „hozzájárulást" érzett, és kevesebb mint 40 százalékuk „megfosztást", addig az MSZP-nek csak 10 százaléka érzett „hozzájárulást", és 70 százalékuk „megfosztást"). Ebből a mellbevágó adatból *elhamarkodottan* vontuk le a következtetést (*Adózási szokásaink és felelősségünk, Valóság*, 1994. október), hogy a konzervatív politikai gondolkodás *mint olyan* korrelál a „nyugati típusú" adózási attitűddel és az utódpárti a „keleti típusúval".

Az 1994-es parlamenti választások után azonban a képlet *180 fokos fordulatot vett* (!). Most az MSZP szavazói emelték „hozzájárulok" attitűdjük arányát több mint a háromszorosára, és csökkentették korábbi „megfosztottság" érzetüket majdnem a felére, és az ellenzékbe került jobbközép szavazóknál fordultak meg ugyanilyen arányban a százalékok. Mivel ez a *pólusváltás* az 1998-as újabb parlamenti fordulattal megismétlődött, a könyörtelen empíria megfogalmaztatta velünk a kisebbfajta felfedezésnek vehető tételt - amit egy olaszországi gazdaságpszichológiai és magatartási-ökonómiai konferencián (Belgirate, 1999) *Political and psychological contents of the Strümpel-question* címen elő is adtunk -: *a közterhekkel való elégedetlenség döntő tényezője, hogy elvbarátaink kormányzati vagy ellenzéki pozícióban vannak-e.*

Nos, a mostani lakossági magatartás az új vírus elleni oltással kapcsolatban megerősíti az idevágó törvényszerűséget. És meglepetést keltve, sőt egyesekben elképedést okozva valószínűsíti újra a parsonsi szociológia „funkcionális imperatívuszok" tanát. Ebben a rendszerben ugyanis a politika a társadalom *célkitűző* funkciójának gyakorlója (ahogyan a gazdaság az *eszközöket* biztosító, a közigazgatás és jog a *szervező*, a család és az iskola az *identitást* fenntartó). Nem csoda tehát, hogy e vitális funkciója révén a politika tényleg teljesen átszövi az életvilágot (bármennyire botránkoznak is ezen egy politikamentes idillről álmodozók).